

λιοῦ, ἐκεῖ περνοῦνε δλόκληρα χωριά μέ τά ζῶα τους, βουβάλια καταλασπωμένα καί γαϊδούρια, καμῆλες πού περπατοῦνε σά φίδια μέ στητά λαιμά, ὁ βοῦρκος καθρεφτίζει τίς συνοδίες γίνεται παρδαλός καί μακραίνει τίς φωνές.

— Ποῦ μᾶς φέραν τά παράκαιρα λόγια... λέει ὁ Τελωνειακός.

‘Ο μόχτος τῶν ξωμάχων εἶναι καί δικός τους πόνος. “Ομως ἡ ἀλλοιώτικη ἔξοχή τούς φαίνεται διπλή ξενητιά. Μιά μέρα πλησιάζουνε νά βοηθήσουν δυό φελλάχους πού τούς βάλτωσε ἡ βωδάμαξα. «Λά-ά, λά-ά» εἶπε ὁ γιός ἀγέλαστος, τούς παραμέρισε. Κι ὁ καλόκαρδος πατέρας εἶπε: «Δέν κάνει ἐσεῖς, ἐσεῖς εἶστε τό καϊμάκι τῆς πολιτείας», ὁ καλόκαρδος κι ὁ ἀγέλαστος λόγος δυό καρφιά. “Ο “Ελληνας ἐπιστάτης πού ἥξερε ἀράπικα ὅσο γιά νά κλέβει χασκογελᾶ.

“Υστερα μήνυσε ἡ Καλή πώς ὁ Αἰγύπτιος σηκώθηκε, καθίζει στό παράθυρο βλέπει λέει τά Γεφύρια καί τούς θυμᾶται, ἔμαθε λέει κοντά τους πολλά. Καί τούς παρακίνησε ἡ Καλή νά τοῦ κάνουνε γράμμα, νά μήν ἀπομείνει στήν καρδιά τοῦ φίλου παράπονο σάν τό σημάδι τοῦ λαιμοῦ του.

Λοιπόν ὁ Γέρος ἔγραψε πώς ἡ ἀδερφωσύνη τόν ξεθάρρεψε κι ἡ πολλή του εὐχαρίστηση, ἀπ’ τήν καλή διάθεση γίνηκε ὅτι γίνηκε κακό ἐκεῖνο τό πρωί στή Ρόντα «πού μέ φωνάζετε κι ἐγώ τραβοῦσα μοναχός, θυμώσατε κι ἐγώ γελοῦσα ὁ στραβός, ὁ κουφός, ὥσπου ὅλα γυρίσανε ἀνάποδα, ἔπαθε ὁ πιό καλός, ἐσύ Φίλε κι ἄν θές τώρα συχώρησέ με...» γράφει, σβύνει.

Πάνω στό κεφάλι του κι ὁ Τελωνειακός, τόν προσέχει νά γράφει καθαρά.

— Μά εἶναι καί θολά ὅσα μᾶς τύχανε.

— 'Από θολά νερά σκύψε γέμισε ποτήρι, ἅμα κατασταλάξει πίνει καί ὁ φίλος δροσίζεται, δλόκληρον ποταμόν, δλόκληρον καῦμόν κάμεις γράμμα;

‘Ο Γέρος ταίριαξε κι ἔνα τελευταῖο ποίημα.

Γλῶσσες πολλές κι ἡ γῆς μιά πού ἀγαποῦμε.

Στήν ἀκροποταμιά σήμερα περπατοῦμε
τό να μας χέρι στήν καρδιά γιά νά βαστᾶ
γιά νά βαστᾶς μικρή καρδιά τόν πόνο τῆς γῆς
καί νά ποθεῖς τή δίκαιη ἐπανάσταση
δέ θά βγάλομε τά ροῦχα τῆς δουλειᾶς
θά συναχτοῦμε φανερά.

Τώρα δουλεύομε στά σκοτεινά σά ρίζες
αὔριο θά ξεκινήσουμε
μέ τόνα χέρι ἀκόμα στήν καρδιά
σά δίχαλο κλωνάρι
ἀπ' τόν καιρό πού εἴμαστε δέντρα φυτεμένα
μέ ξένα νερά ποτισμένα.

Γυρίσανε űστερα στό Κάϊρο, ἥβρε δουλειά ὁ Τελωνειακός σέ μιά χαρταποθήκη ὃσο γιά νά συντηρηθοῦνε. Κι ἡ Καλή πάντα συντρέχτρα.

Μιά Κυριακή πήγανε στό γεφύρι τοῦ Μπουλάκ. Θυμηθήκανε καί τό Γκαρσόνι. Παρουσιάστηκε μιά φορά πήρε τῆς Καλῆς 2 λίρες δανεικές καί δέν ξαναφάνηκε.

Πήγαινε καί στόν Κάμπο. Εἶχανε σηκώσει τούς πρόσφυγες, μείνανε μέσα 3-4 ρουφιάνοι μπεκιάρηδες. Βρωμοῦσε ὁ τόπος, τριγυρίζανε σκυλιά, πού ὁ ἀκαταλάγιαστος λαός, τά ζωντανά νερά... Φέρανε στό νοῦ τους καί τίς δυό Καριωτίνες, ἐκεῖνο τό χώρισμα πού ἔλαμπε σάν κοχύλι, αὐτές μέσα-μέσα σκύβουνε γυρεύουνε τίποτα νά στρώσουνε χάμω γιά περιποίηση, ἅμα καθίζουνε καί κεῖνες μαζεύουνε καλά πάνω στά γόνατα τό φουστάνι

τους, ἀκοῦνε, ὁ Γέρος μέσα του βουρκώνει καί θυμώνει γιά τόση ἀνάλαφρη χάρη καί σοβαρή - καί τά παιδιά ἔτσι παίζουνε τίς κουμπάρες - ἄραγε πού τίς ρίξανε τώρα... Βλέπουνε τήν καταδρομή τῆς Ἐλλάδας ὅλοκληρης ἐκειδά μπρός στόν ἄδειο Κάμπο, ἡ πίκρα τους περίσεψε.

“Υστερα ἥρθε τό μεγάλο νέο πώς ὁ Χίτλερ κήρυξε πόλεμο τῆς Σοβιετίας, τό πε πρωί-πρωί τό ράδιο στό Συριανικό γαλατάδικο, ἐκεῖ βρεθήκανε καί τ’ ἀκούσανε κείνη τή μέρα 21 Ἰουνίου τοῦ 41, ὁ Γέρος κι ὁ Τελωνειακός. Σηκώνεται πάνω ὁ Τελωνειακός: «Τώρα μᾶς παίρνουν στρατιῶτες».

Οἱ καρδιές τους ἔπειτούσανε σάν πιασμένες σέ διπλό δίχτυ ἀπ’ τήν ἀγωνία καί τήν ἀγάπη ἐκείνης τῆς Χώρας, ἐκεινῆς τῆς Μάνας πού σήκωσε τήν πρώτη Ἐπανάσταση - τώρα πῶς θά σηκώσει τέτοιον πόλεμο...

— Βάστα, βάστα φεργάδα Μπολσεβίκα μας...

Τούς ἔπιασε λαχτάρα, μιά καί μοναχή λαχτάρα σάματι ἄρχισε μιά καί μοναχή μάχη, τρέμουνε μήπως λείψουνε. Μετροῦνε τά ἐργατικά κινήματα σ’ ὅλα τά Ἐθνη, πού εἶναι δοκιμασμένα πού δέν εἶναι, συζητοῦνε δολοπλοκίες τῆς πλουτοκρατίας, προδοσίες.

Τρέξανε στῆς Καλῆς δέν ἀφήνανε τή γριά νά μαγειρέψει, καθίζουνε, πετιοῦνται πάνω, τῆς φιλοῦνε τό χέρι σά νᾶναι ἀγιασμένη γριά:

— Πῶς θά σᾶς ἔπληρώσομε ὅσα μᾶς κάνατε Μάνα καί Κόρη;

Τούς λένε γιά τή νίκη πού περιμένουνε οἱ λαοί τώρα πού ὁ Κόκκινος στρατός θά πολεμήσει ἀνοιχτά τό φασισμό. «Θά πολεμῆστε καί σεῖς οἱ γυναικες, εἶναι γιά ὅλους πιά ὁ Πόλεμος». Αὔτες δακρύζουνε σά νά λάβανε καινούργια ὑπόληψη.

Καί πάλι μαζεύουνε τό νοῦ τους σά σκόρπιο ρύζι, ἀποφασίζουνε νά πᾶνε γιά κατάταξη, σήμερα κιόλας.

"Ετσι τ' ἀποφασίσανε καί τούς φάνηκε πώς ἄνοιξε κανένας δρόμος ἀπ' τήν πόρτα τους ὀλόϊσια στή μάχη, φτάνει πιά τόση σκοτεινή ἀπαντοχή, ἀπόφαση τώρα χρειάζεται, τήν πήρανε, ἄλλη φροντίδα δέν εἶχουνε. Κι ὅπως τρέχει ὁ νοῦς παίρνει μπρός καί τό θάνατο, δεχτός δέν τούς κόβεται ἡ ἀνάσα.

Πετάχτηκε ὁ Γέρος ἀγόρασε ἀπό Κουρεῖο βαφή τῶν μαλλιῶν, τοῦ βάψανε τήν ἄσπρη κοψιά στά μαλλιά του, τό βάψιμο τοῦτο καί τό κάθε τί ἔχει πιά σημασία. Ἡ Καλή ἔγυρε νά κοιμηθεῖ λίγο, ἐκεῖνοι ἀνοίξανε τήν πόρτα της σιγά-σιγά καί φύγανε.

"Υστερα ὁ πόλεμος πλησίασε - καθώς τά λέγανε κι οι φίλοι - γέμισε ἡ Αἴγυπτος στρατεύματα κι ἡ ἔρημο Σαχάρα σίδερο κι ἀτσάλι φονικό. Καί χιλιάδες "Ελληνες, ναῦτες καί στρατιῶτες ἐθελοντές γυμνασμένοι, ἔτοιμοι νά πολεμήσουνε κι αὐτοί παντοῦ τό φασισμό, νά λεφτερώσουνε τήν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ πιά μεγάλος ὁ ἀγώνας τοῦ λαοῦ, ὁ λαός πολεμᾶ στά βουνά καί στίς πολιτεῖες.

"Ομως στούς κάμπους τοῦ Στρατοῦ, ὅπως στούς κάμπους τῶν Προσφύγων οἱ "Αγγλοι πάλι μηχανεύουνται πῶς θά διαλύσουνε τούς ἀντιφασίστες πατριῶτες πῶς θά ὑποστηρίξουνε Δεξιούς. Κι οἱ δικοί μας πέφτουνε στίς παγίδες. Τ' ἄμυναλα πουλιά, τρυγόνια, ὄρτύκια πού τά δεκατίζουνε οἱ κυνηγοί πάνω στούς κάβους τό φθινόπωρο ἀλλάζουνε κάθε τόσα χρόνια περάσματα. Οἱ παραέξυπνοι "Ελληνες πάντα μέ τά τέσσερα, πάντα κατακέφαλα στίς ἴδιες παγίδες.

Γίνανε λοιπόν πολλά καί σημαδιακά στή Μέση Ἀνατολή. Τέλη τοῦ Πολέμου βρεθήκανε κρατούμενοι στά σύρματα στό Ντεκαμερέ τῆς Ἀφρικῆς ως 12.000 ἀντιφασίστες "Ελληνες πολεμιστές ἀφοπλισμένοι ἀπ' τούς

”Αγγλους - λίγοι τά ξέρομε αύτά.

‘Η Καλή πήγε νοσοκόμα. Δέν άνταμώσανε πιά μέ τό Γέρο καί μέ τόν Τελωνειακό. Μιά φορά μέσα σέ χαρτιά πολυγραφημένα πού κυκλοφορούσανε χέρι μέ χέρι γιά πατριωτικό σκοπό, ή Καλή διάβασε κι ἔνα ποίημα:

Βροντές δέν ἥξερε ή ἔρημο κι ἀστραπές
τώρα τρέμει συθέμελη
ἀσυννέφιαστε ἥλιε σκοτείνιασες
βρωμᾶ τό πυρωμένο σίδερο βρωμᾶ καμένη σάρκα.

— Γυρίστε ίδεῖτε μάτια μου
πρίν σᾶς τυφλώσει ὁ θάνατος
τῆς μάχης ἄρματα καί κανόνια, ή ἄμμο βουλιάζει
— Νερό, νερό κι ἐφόδια, προφτάξετέ μας
ἐδῶ λαοί πολεμοῦν τό φασισμό
καί μετρημένοι “Ελληνες ὁρκισμένοι
— ἀλλοῦ τά βουνά τά νησιά τους —
τά ὅπλα βγάζουν διπλή φωτιά
τῆς τυραννίας ή ἔχθρητα, ή ἀπαντοχή τῆς λευτεριᾶς
μαύρη φωτιά καί κόκκινη.

Μιάν ἀλλη φορά ἔνας τραυματίας ἔλεγε πώς τή νύχτα πού τούς μεταφέρανε μέ φορεῖα ώς τά καμιόνια κάποιος διαβιβαστής τραυματισμένος στόν ώμο, εἶχε ἀγκαλιάσει τή μπροστινή ρόδα κουνοῦσε μιά κομματιασμένη συσκευή μέ τό γερό του χέρι, τούς φώναζε:

— «Φέρτε μου ἀκέρια συσκευή, σταθεῖτε ν’ ἀκουμπήσω τούτη τή μάχη τή σκληρή νά σᾶς τήν τραγουδήσω...», βλαστημοῦσε ή φάλαγγα, τόν ρίξανε μέσα σηκωτό.

”Ακουσε κι ή Καλή, πάλι ξεπέταξε ή καρδιά της, θυμήθηκε τήν παρέα. Τούς θυμᾶται κι ὁ Αἰγύπτιος.

Ιερουσαλήμ.

ΠΡΟΣΦΥΤΙΑ

Εἶπον ὑπερβόλειον τοῖν τῷ μητρῷ τῶν ἀδέρφων τοῖς
προσφέλειοι. Οὐ γάλλοι τοῖς Σέργοι πρίν τα Κύπρους πατέρων
νοῦσοι μὴ τοπεῖσσοι. Δραὶ Τροφεῖς καθεὶς καταράζεται
“Ἄγγελος.”

“Ἄριζε μὴ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ μέρη τῆς ράτσης τοῖς μέσοις
Στὸ χαρακτήρα τοῦ τοπίου τῆς γεωγραφίας μεξετονεῖ
ράβισσο, βίστρα, πετρώσινον τοῦ πικρινού χαρακτήρα
μετ' Ερυθραίης ποστού τοῦ ποταμού, Λαυρώβιζουνται. Τὸ δὲ
Λαυρίδην τοῦρε. Καταποταμού τοῦ πεδινού μετρίας καὶ τοῦ
επιδεικτικού λεπτού καναλιού ποταμού μεταγενέστερον είναι θάλα-
ττον τοῦ πρόσθιον οἰλο-λύθο-λαζαρίτου τοῦ Μάνιου.
“Ἄριζε, συκκάρδιαν τοῦ ποταμού χόρτα, Βραχὺ τοῖς απο-
λινούσι τοῖς βόρεις φοι Σερραῖον τὸ βρυσίνη γένος αύραρε.
“Οοά. βλέπετε ράς παρακαταστάσιν τὰ βίστρα καὶ τὸ ποτ-
μοῦ τὸ ιδεῖ, οὐδὲν μέτρον τίστη.

“Ἄλλο τὸ παράβορά μας βιβλίσσει μηδὲ πρόμακρον κατέστη-
μενον τὸ οὖν. “Ιερουσαλήμ. Δέρα. διατηλίτες πέτραν δρυσαν τοῦ
φέργουλην καὶ ποτρίζουσι φαστὴν πρόσθιτα τοι. Μέταστρα
βίστραν. Τέρατα είναι γεννητρία τα πρίσματα, καὶ σπαρα-
γγικούν ιδεῖς τὸ δικόρια ποτε. βιβλάσσουν περιτ-περιττού-
ραδίν, τοῦ βλαστρού τοῦ, Μάνιο, καθίστη τὸ πετρόπετρον τοῦ-

III

ΠΡΟΣΦΥΓΙΑ

Εῖμαστε σπιτωμένοι στήν πλαγιά ἐνός λόφου τῆς Ἱερουσαλήμ, ἡ χήρα τοῦ Σέχη πρῶτα ζήτησε μεγάλο νοίκι μά τό κατέβασε ἄμα ἔμαθε πώς μᾶς κατατρέχουνε οἱ Ἀγγλοι.

Ἄρχιζει πάλι μιά μέρα ἥσυχη, ἀσυνάρτητη γιά μᾶς. Στό χωραφάκι μας 4 μικρά τῆς γειτονιᾶς μαζεύουνε ραδίκια, βροῦβες, μπλέκουνε τά κίτρινα χαμολούλουδα στά ξυπόλυτα δαχτυλάκια τους, ξεκαρδίζουνται. Τό ἔνα ξετινάζει τήν ποδίτσα τῆς φρόνιμης μικρῆς καί τά σκορπᾶ, ἐκείνη κλαίει. Φαίνεται ἀσυμμάζευτο εἶναι ὄλοιδιο μέ τό προτελευταῖο τῆς Λαζαροῦς τοῦ Μάμαλου. "Αραγε, συλλογιέμαι βρίσκουνε χόρτα, ἔβρεξε στό νησί, ἀφίνουνε τίς βάρκες οἱ Γερμανοί νά βγοῦνε γιά ψάρεμα; "Οσα βλέπομε μᾶς κομματιάζουνε τά μάτια καί τό νοῦ, μισά τά ἐδῶ, τ' ἄλλα μισά ἐκεῖ.

Ἄπ' τά παράθυρά μας βλέπομε μιά ρεματιά κατεβαίνει ως τήν Ἱερουσαλήμ, ἔχει σπηλιές στόν ὅχτο της φέρνουνε καί μαντρίζουν ἐκεῖ τά πρόβατά τους Μπεντούβίνοι. Τώρα εἶναι γεννημένα τά πρώιμα, πιό πρώιμα γεννοῦν ἐδῶ τ' ἀκοῦμε πού βελάζουνε πρωί-πρωί καί βράδυ, τό βέλασμά τους ὄλοιδιο, καθώς τό γαύγισμα τῶν

σκυλιῶν γνώριμο, μᾶς φαίνεται σωστό, τά χουγιάσματα καί τά λόγια τῶν τσομπάνηδων ἀκούγουνται σά λάθος.

Βλέπομε ἀκέριο καί τόν οὐρανό τῆς Ἱερουσαλήμ, πάνω του γραμμένες οἱ θρησκεῖες, μέ τό σχέδιό της καθεμιά: τροῦλοι, θόλοι, κουμπέδες, μιναρέδες, καμπαναριά. Κι οἱ καμπάνες της μετροῦνε μέρες καί ώρες, τίς μάθαμε μᾶς φέρνουν τόν ἀντίλαλο σύννεφα καί συννεφάκια, οἱ διάφοροι ἀγέρηδες, μά δέν τούς γνωρίζομε καί μέ τά ὄνόματά τους. Ἡ ἀγία Πόλις στέκει σέ 800 μέτρα ὑψόμετρο κι ἀνεμοδαρμένη.

Ἄπομεσήμερο ἥρθανε ἀπ' τόν Κάμπο μιά παρέα στρατιῶτες γιά τά Χριστούγεννα μέ τό παλαιό.

Οἱ στρατιῶτες φέρανε ζάχαρη, κονσέρβες, τσιγάρα ὅ,τι μπορέσανε καί οἰκονομήσανε, ὅ,τι μποροῦμε κι ἐμεῖς μαγειρεύομε, ἔ ἂν δέ σέ ξεσκολίσαμε πιά **σοφία** τῆς περίστασης σέ μεγάλα καί σέ μικρά. Τό σπίτι γέμισε λουριά, σακίδια. Τοῦτοι ἀλλάξανε τό νόημα τοῦ χακί, ράψανε, ξηλώσανε, γιακάς κανένας δέν κουμπώνει, τά δίκοχα γίνανε ἄλλα σάν τῶν γαλατάδων στρογγυλά κι ἄλλα σά σκουφιά στραβά, οἱ "Αγγλοι σύνδεσμοι φίδια καταπίνουνε, μισοῦνε τούς "Ελληνες πού ξεφτελίζουνε τή «στολή» δέν ξέρουνε αύτοί ἄλλο καλό, θά χάσουνε τή δόξα τους ἔ ἀν δέν εἶναι γυαλισμένα τά κουμπιά τους. Ἐνοῦς Κρητικοῦ τό χιτώνιο πῶς τόστριψε στή μέση καί τό τύλιξε περπατᾶ καί μιλᾶ καί τσακίζεται σά ζωσμένος μέ ζωνάρι. Καί δέν ἔχουνε τέλος οἱ ίστορίες τους, ὅλο πονηριές κι ἀξιοσύνες, πάντα τήν ἐπιμονή γιά ζωή μαρτυροῦνε, ὁ Δεκανέας «σήκωσε» βαποράκι ὀλόκληρο στή Χαλκίδα καί πέρασε αύτός κι ἄλλοι 4 τῷφερε ὡς τή Χάιφα, ὁ σωφέρ ὁ χοντρός ἔπεσε ἀπ' τό φορτηγό πού τούς πήγαινε στή Σαλονίκη μιά διλοχία αἰχμάλωτοι τῶν Γερμανῶν, κολύμπησε ἀπ' τά μέσα τῆς Μυτιλήνης ὡς

τήν Ἀνατολή, ὁ ἐπιλοχίας πέρασε μέ τό λόχο του ἀπ' τή Θράκη στήν Τουρκία, τούς βαστάξανε 5 μῆνες αἰχμάλωτους οἱ Τούρκοι, πεινούσανε, ἐτοίμασε παρέλαση ἀμα ἥρθε τό Μπαϊράμι, κατά τετράδες οἱ πρόσφυγες, στόν κάθε στίχο οἱ παπούτσωμένοι ἀπέξω ἀπό μέσα οἱ ξυπόλυτοι, ἔτσι τιμήσανε τήν ἑορτή πήρανε κι αὐτοί κρέας συσσίτιο. "Ενας Σαμιώτης πάλι σάν ἥβρε τό μικρό του ἀδελφό στό στρατόπεδο πού τούς κλείσανε οἱ "Αγγλοι, δέν ἐπιτρέπανε νά βγοῦνε, τόν ἔβαλε σ' ἔνα τσουβάλι καὶ τόν ἔκλεψε. Τόν ἔφερε σέ μᾶς. "Ολο τέτοια. Καί πολλά καινούργια συζητοῦνε χρήσιμα: πῶς τ' ἀλεξίπτωτα ἔχουνε τόσες πῆχες καθαρό μεταξωτό, πῶς τά τάνκς ἔχουνε στό κουσινέτο τους πλατίνα ὅποιος βγάλει ἀπ' τά παρατημένα σαράβαλα στήν ἔρημο τήν πουλᾶ στούς ὁδοντογιατρούς στήν Ἀλεξάντρεια, πιάνει καὶ 30 λίρες. Πῶς στ' Ἀράπικα μπενζινοκάικα τή φωτιά τῆς φουφοῦς πού μαγειρεύουνε κατουροῦνε καὶ τή σβύνουνε γιατί ἀνάβουνε δύσκολα πάλι τά ξυλοκάρβουνα σά ρίξεις θαλασσινό νερό, πῶς μεθᾶ τό κάθε γένος, πῶς οἱ Πολωνοί, πῶς οἱ Αὐστραλοί, αὐτοί ἔχουνε πιό φιλότιμο ἀπ' τούς" Αγγλους, τόσα γρόσια κάνει στή Γιάφα ὁ χαλβάς, τόσα στή Δαμασκό μέ τό φυστίκι, τόσα ἡ μπύρα, τόσες λίρες ἔνα ρολόι, λίρες πάνω, λίρες κάτω ἀδιάκοπα τίς μελετοῦνε, σά φτωχοί - τσιμουδιά οἱ πλούσιοι πού τίς ἔχουνε.

"Επειτα στρώσαμε γιά ὕπνο, κουβέρτες, σάκους, ροῦχα, αὐτοί δέ φέρανε οὕτε μανδύες, κινήσανε πρωί, σά νά μήν ἥτανε νά νυχτώσει. Κεῖνος ὁ Κρητικός μάλιστα βαστοῦσε τυλιγμένο σέ παλιά ἐφημερίδα ἔνα πουκάμισο καὶ στό τραῖνο τοῦ εἴπανε οἱ "Αγγλοι Στρατιωτικοί Ἀστυνόμοι πώς δέν ἐπιτρέπεται ἀπ' τή Συρία ἐφημερίδα, παρεξηγήθηκε «νά μήν μπορεῖς νά βαστᾶς ἐφημερίδα μά τυλιγμένη μά ξετυλιγμένη παλιά ἡ καινούργια ὀλόκληρος

ἄντρας αὐτός πού ἥρθε νά πολεμήσει» — λοιπόν πέταξε
ἀπ' τό παράθυρο πουκάμισο καινούργιο καί φημερίδα, ἃν
ἥτανε τρόπος νά πετάξει ἔτσι καί τό ρουφιάνο τό νόμο
τους.

Τήν ἄλλη μέρα σηκωθήκαμε ἀξημέρωτα, κατεβήκαμε
στήν Ἱερουσαλήμ — γεμάτος "Ελληνες ὁ κάθε δρόμος
κανένα γένος δέ γεμίζει τούς δρόμους σάν τούς "Ελληνες,
συμφωνοῦμε 11 μαζί ἔνα αὐτοκίνητο πού παίρνει 4-5, δέ
μᾶς ξεσυνορίζεται ὁ σωφέρ, κινοῦμε γιά τή Βηθλεέμ,
φωνάζει «ἄσκαρ-ἄσκαρ γιουνάνι» κολλᾶ στήν ἐπίσημη
συνοδεία, πίσω μας οἱ καβαλαρέοι ἄγγλοι ἀστυνόμοι, στ'
ἄσπρα τους ἄλογα.

Στή Μονή τοῦ Προφήτη Ἡλία σταματήσαμε γιά
καφέ, τόχουν ἔθιμο σταματοῦνε ξεκουράζουνται ἀπ' τόν
καιρό πού κάνανε 3 ώρες μέ τ' ἀμάξια. Μπαίνουμε στήν
αὐλή ἀπό στενή πορτίτσα, ἀνεβαίνουμε ἀπό στενή σκαλί-
τσα ἡ συνοδεία ώς τά δώματα, γύρω ἀπ' τόν τροῦλο τῆς
ἐκκλησίας στό ὕψος αὐτό εἶναι τά κελιά, οἱ ὄνταδες, ἡ
ἐκκλησία ὀλόκληρη περιτοιχισμένο κάστρο. Παρουσιά-
ζουνται λοιπόν ἀπ' τή σκαλίτσα πρῶτα οἱ καβάσηδες, μέ
τή σειρά δεσποτάδες, παπάδες, ἐκεῖ τούς ὑποδέχεται ὁ
Ἡγούμενος. Οἱ Σέχηδες φύλαρχοι, ὀρθόδοξοι ἄραβες μέ
τά ὀλόχρυσα ζωνάρια, περιμένουνε ὅρθιοι μέσα. Ποῦ νά
πλησιάσω γυναίκα, ἐγώ γιά καμιά φωτογραφία. Πᾶνε κι
ἔρχουνται δίσκοι μεγάλοι σάν τραπέζια, τά κεράσματα,
καφές, λουκούμια, χαλβάδες, φυστίκια ὅλα νηστίσιμα. Κι
ὅπως ὁ Πατριάρχης σηκώνεται νά φύγει καί τοῦ φιλοῦνε
τό χέρι ἔνας-ἔνας οἱ Σέχηδες ὁ ባῆγούμενος προσφέρει
ἀπό ἔνα σακουλάκι πανένιο μέ γρόσια — προνόμιο
προγονικό — τόν παλιό καιρό ἥτανε βελουδένιο μέ λίρες.
Κι ἡ συνοδεία κατεβαίνει πιάνει τό δρόμο. Οἱ ἐλαιῶνες
τῆς Μονῆς πασπαλισμένοι χιόνι.

ΒΗΘΛΕΕΜ

Στή Βηθλεέμ γίνεται ή προϋπάντηση, όλο τό πλήρωμα τοῦ Ναοῦ περιμένει στήν πλατεία, βαστοῦνε ιερά σκεύη καί εἰκόνες στήν ἀγκαλιά, χάμω εἶναι στρωμένο ἔνα χαλί, ἐκεῖ θά σταθεῖ ὁ Πατριάρχης σ' ἔνα μοναδικό δέντρο ἀπό κάτω. Μέ τήν ἐπίσημο σειρά τοῦ φοροῦνε τά βαριά του ἄμφια. Κατά τό βυζαντινό τυπικό, στή σημερινή ἑορτή ἄσπρος ὁ μανδύας καί χρυσός, ξεκινοῦνε, μπρός τά ξαφτέρυγα, οἱ διάκοι μέ τά πετραχείλια στό ἔνα χέρι, μέ τ' ἄλλο ραντίζουν ροδόσταμο κι ἀνθόνερο, 2-3 ἀξιωματοῦχοι φορεμένοι μόνο τό ράσο καί πανωκαλύμαυκο ἐπιβλέπουνε τήν τάξη τῆς πομπῆς, ἄφωνοι, τό μάτι τους παίζει σάν τοῦ γερακιοῦ, τάξη προσδιορισμένη ἀπό γενεές οὕτε παραγγέλματα, οὕτε νεύματα. Ἡ πομπή προχωρᾶ μέ τό τροπάριο «Ἡ γέννησή σου», ἥχος γοργός, σοβαρός, φτάνομε μπρός στή χαμηλή πορτίτσα εἶναι χτισμένη ἀπό πάνω καί φραγμένη, γιά νά μή χωροῦνε μέσα καμῆλες καί ζῶα πού τά περνούσανε οἱ ἀλλόπιστοι γιά προσβολή. Σκύβομε λοιπόν ἔνας-ἔνας καί μπαίνομε, μπαίνεις σηκώνεις τό κεφάλι καί βρίσκεσαι στό Νάρθηκα, ὀλόκληρη σκεπαστή πλατεία, διπλή σειρά οἱ 46 περίψηλες κολῶνες ἀπό μονοκόμματο μελανό πράσινο μάρμαρο, σέ δάσος πυκνό ἀπό κυπαρίσια θαρρεῖς πώς περπατᾶς. Στό βάθος τό Καθολικό ἀστράφτει, μιά σκάλα μαρμαρένια κατεβαίνει στό Σπήλαιο. Κάθε σκαλοπάτι ἐκεῖ, κάθε πλάκα εἶναι χῶρος ιερός ὅπου ἔχουν ἴδιαίτερα δικαιώματα Ὁρθόδοξοι, Ἀρμεναῖοι, Κόπτες, Αἰθίοπες. Κι οἱ παμπόνηροι Δυτικοί. Φιλονικίες λοιπόν συχνές κι ἐπιδρομές καί παλικαριές, γιά ἔνα καντήλι ποιός θά τ' ἀνάψει, γιά ἔνα κηροπήγιο μή μετακινηθεῖ οὕτε πιθαμή. Μαζί καί τά ὅβολα. Ὡστόσο ἃς

μή γελάσομε, κάποτε θά φαίνουνται γιά γέλια καί γιά κλάματα κάτι μάχες πού σήμερα καμαρώνομε. Τέτοια ἔθιμα οἱ «προστάτες» τῶν λαῶν τά καλλιεργοῦνε...

Τώρα ἡ πομπή διασχίζει στό μάκρος 3 φορές τό Νάρθηκα.

‘Ο Πατριάρχης βαρύτιμο ἄγαλμα στριμωγμένο, σχεδόν τόν σηκώνει τό πλῆθος, μεγαλοπρέπεια καί δεχτή οἰκειότητα μέ τό λαό οἱ τελετές μας — ἔχουν μείνει ἔξω κι οἱ ἄγγλοι ἀστυνόμοι — τό θυμίαμα σύννεφο μέ τά κουδουνιστά θυμιατά, οἱ ταγμένοι καντηλανάφτες κινοῦνε τούς ἀναμμένους πολυέλαιους, κουνιέται ὁ οὐρανός, μεγάλη ἔορτή. Βαδίζουνε οἱ ψάλτες, τά ψαλτάκια πρός τά πάνω πρός τά κάτω, οἱ στρατιῶτες εὔσεβεῖς καί μάγκες, ντόπιοι ἀρκετοί, μιά μάζα οὕτε ἀρχή πιά στήν πομπή οὕτε ἄκρια, ἐμεῖς οἱ γυναικες λιγοστές, καθένας μέ τό βῆμα του, βιαστικός κανείς. ’Απ’ τό σκοτάδι ξετρυπώνουνε ἐδῶ-ἐκεῖ κάτι πολύ γερόντοι μέ γενιάδες μυτερές, διχαλωτές, πού δέν τίς ἄγγιξε ποτέ ψαλίδι φτάνουνε στό περιθώριο ἀκουμπισμένοι στόν τοίχο, τραβοῦνε τό κομποσκοίνι, σταυροκοπιοῦνται καί χάνοντας τόσο ἀντέχουνε. Κι ἡ ψαλμωδία, σάν αἷμα ζεσταίνει καί κινᾶ ὅμοιους κι ἀνόμοιους, τῆς βυζαντινῆς τέχνης πάθος καί ὑπομονή ἀπ’ τά βάθη τῆς ἱστορίας καί τῆς Ἀνατολῆς διατηρημένη, ψιλοκεντισμένη, γιά διάρκεια. Χωρίς ὅργανα.

‘Η κούραση ἀλογάριαστη, περνοῦνε οἱ ὕρες, δέν εἶναι σύντομες οἱ τελετές αὐτές, ἃν σοῦ τύχουνε ἀκέραιες, χωρίς Πρόξενους ἡ κεφαλές Δυτικῶν ἐκκλησιῶν - διαρκείας εἴπαμε μόνο ν’ ἀντέχεις.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ντόπιοι φίλοι, πρόσφυγες καί στρατιῶτες ἀδειοῦχοι.

*Μοναστήρι
τοῦ Σταυροῦ.*

*παραχωρήθηκε
ἀπό τό Πατριαρχεῖο
καί στεγάστηκαν
πρόσφυγες.*

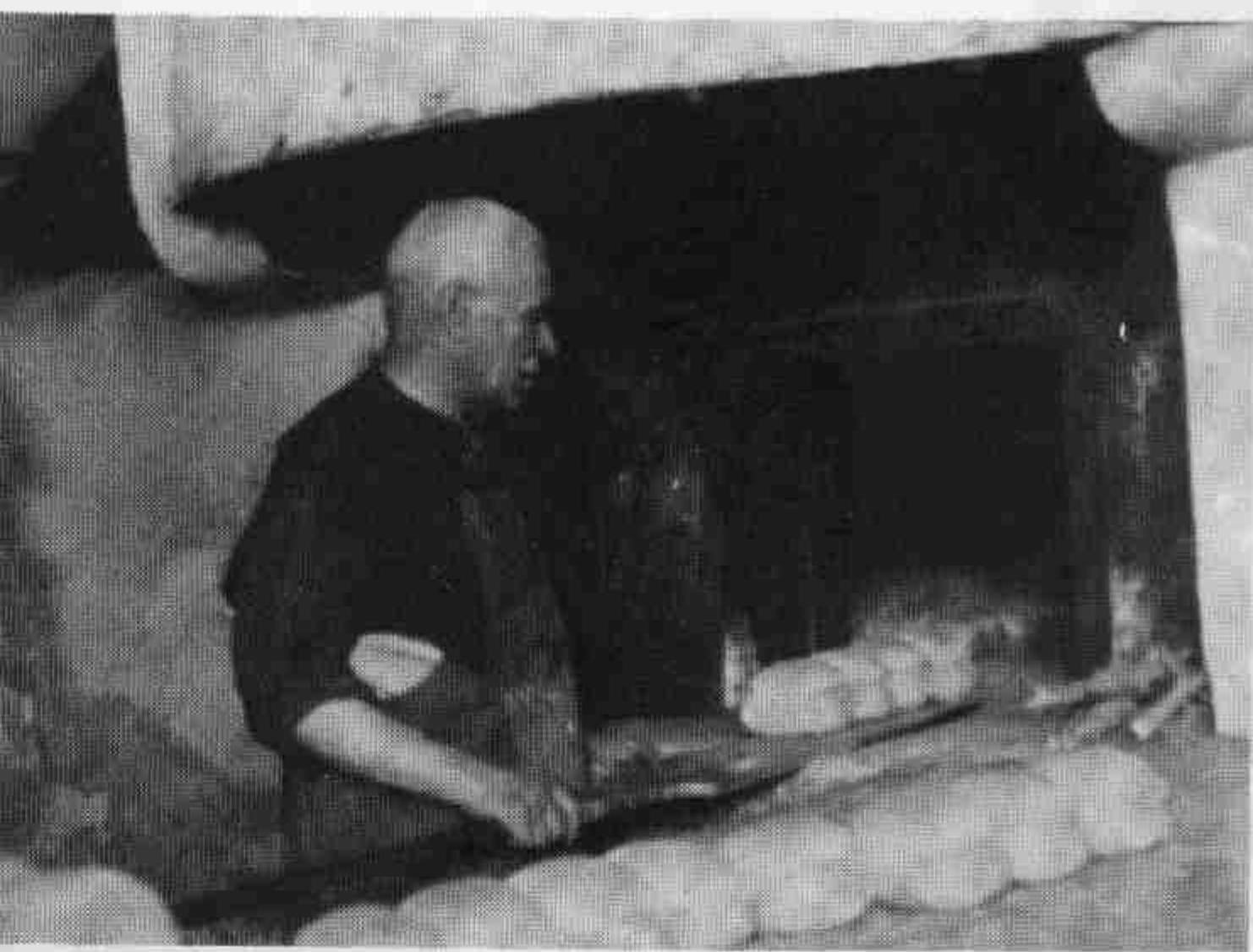
στόν Ἰορδάνη.

καμπάνες

καὶ σήμαντρα τοῦ Ναοῦ

καθημερινά ψωμιά
γιά τό κοινόβιο

*Aιθίοπας ιερωμένος
πρόσφυγας*

*M. ἀγ. Κωνσταντίνου
κατάβαση καὶ ἔξοδο
ἀπό τὸν Ἐσπερινό*

Μοναστήρι τοῦ Προφ. Ἡλία,
καφές στά δωμάτια.

ἡ πλατεία

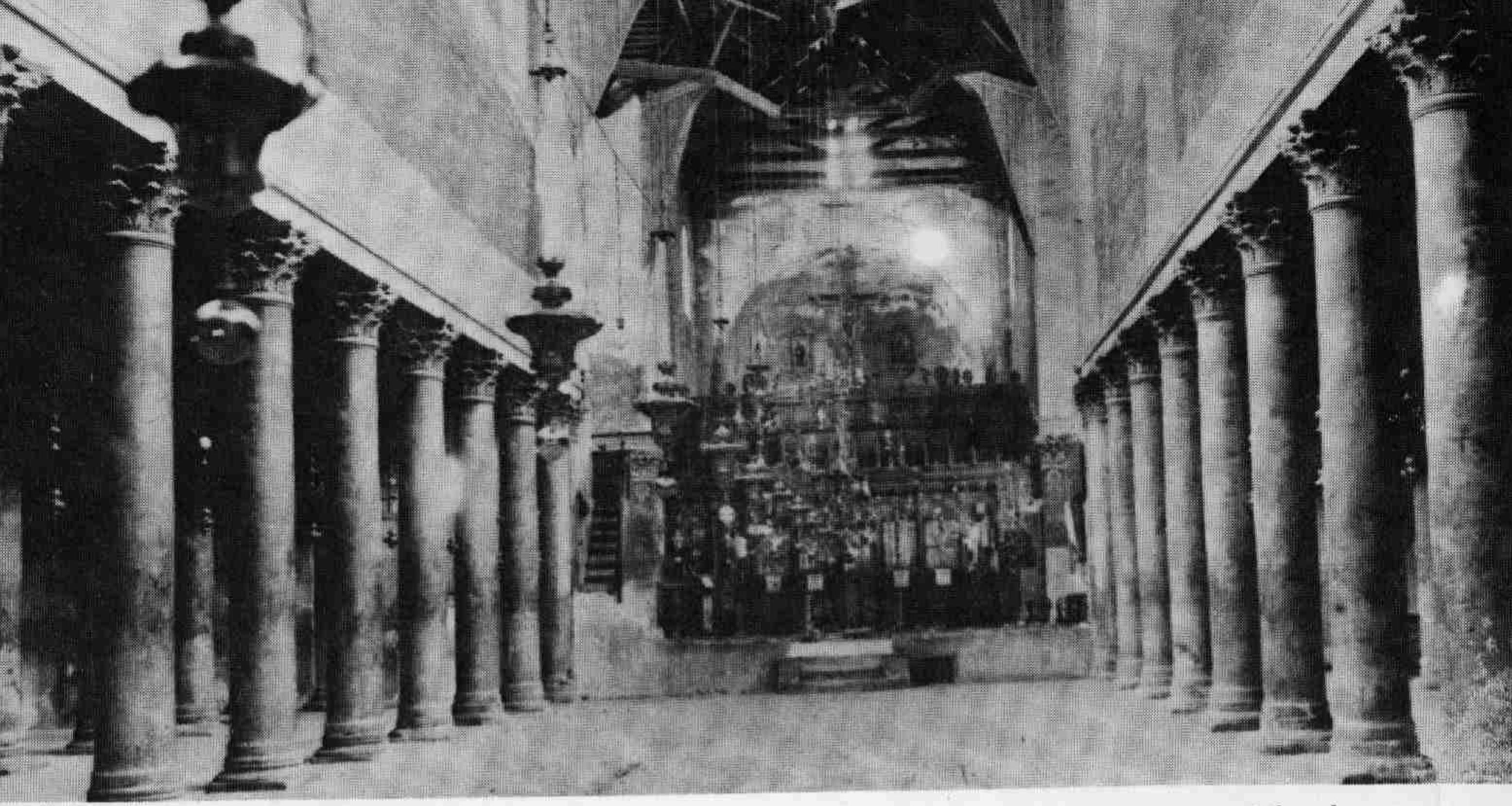

Λαρή ήπειρος

ΤΟ ΔΙΑΔΟ ΕΠΙΦΕΥΛΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΙΟΝ
ΣΗ. ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟ ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΧΑ
ΡΟΥ. ΙΩΑΝΝΟ ΝΕΡ ΤΟΝ ΛΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΝ Η
ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΥΝΤΡΟΧΑ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΝ ΒΛΕΦΑΡΟΥ

ἡ πομπή σέ προϋπάντηση τοῦ Πατριάρχη.

váthρηκας καὶ ἱερό.

κομποσκοίνι

λιτανεία

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΠΟΡΕΙΑ καί ΠΕΡΙΠΛΑΝΗ-
ΣΗ» ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ 1.200 ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ 1982 ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ
Ι. ΠΕΠΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΒΑΚΑΛΗ

I ΠΟΡΕΙΑ
ΚΤΕΡΙΤΤΛΑΝΗΣ

II .cc. - - - 23 }

{ Τε φωτογραφίες 19
βιθδεστ ΚΖ.

